

પ્રવચન નં. ૯૫ ગાથા - ૩૩ ભાદરવા વદ-૧૩ શુક્રવાર તા. ૨૯-૯-૭૮ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ! તેત્રીસ ગાથાનું છેલ્લું છે ને ? તેત્રીસ ગાથા પૂરી થઈ. સૂક્ષ્મ વિષય છે. આહાહા ! યહાં ભી પૂર્વ કથન અનુસાર કયા ? કે જો પ્રથમ આત્મા જ્ઞાનાનંદ સહજાત્મ સ્વરૂપ વો દૈષ્ટિમેં લિયા, અપની પર્યાય જો જ્ઞાનકી છે ઉસમેં જ્ઞાયક સ્વભાવ અતીન્દ્રિય આત્મદળ જ્ઞાનમેં લિયા તો જ્ઞાનસ્વભાવ સાથે એકત્વ હુઆ તો એ પ્રથમ સ્વભાવની સ્તુતિ કહેનેમેં આતા છે. કેવળીકી સ્તુતિ કહો કે કેવળજ્ઞાનમય ભગવાન આત્મા, કેવળ દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત ઈશ્વરતા આદિ અનંત ગુણકા પિંડરૂપી પ્રભુ, વો તરફકી દૈષ્ટિ કરકે રાગકી એકતા તોડના, ત્યાં સ્વભાવકી સ્તુતિ હુઈ.

ત્રિકાળ જ્ઞાયકકા સત્કાર હુઆ, આદર હુઆ, ઉપાદેય હુઆ, તો એ સમ્યગ્દર્શનમેં ત્રિકાળી ભગવાનકા આદર હુઆ. તો એ પરમાત્મ સ્વરૂપકી, કેવળી પરમાત્મા અપના સ્વરૂપ ઉસકી સ્તુતિ પહેલે નંબરમેં કરનેમેં આયા. આહાહા ! આવી વાત છે. પીછે એસા અનુભવ હુવા છર્તે હજી પર્યાયમેં રાગદ્વેષ મોહ આદિકા ભાવ અસ્થિરતાકા રહતે છે જ્ઞાનીકો ભી. આહાહાહા ! એ અસ્થિરતાકા ભાવ એ કર્મકા ભાવક ભાવ્યકે અનુસારે હોતા થા, ઉસકો અપના સ્વભાવકા ઉગ્ર આશ્રય લેકર, એ રાગદ્વેષ આદિ પરિણામ સમકિતીકો જ્ઞાનીકો ભી હોતા છે. આહાહા ! સમકિતી જ્ઞાનીકો ભી રાગ દુઃખભાવ હોતા છે. જબલગ આનંદ પૂર્ણ નહીં છે, આહાહા ! આ વાત તબલગ ધર્મી આનંદકા અનુભવી પણ અલ્પ આનંદકા અનુભવ છે તો સાથમેં રાગદ્વેષ, ચારિત્રકા દોષ હોં, દર્શનકા દોષ નહીં.

એ પુણ્ય ને પાપકા ભાવ ઉત્પન્ન હોતા છે, એ દુઃખરૂપ છે જ્ઞાનીકો ભી, કયોંકિ પૂર્ણ આનંદ તો પ્રાપ્ત હુઆ નહીં, આહાહા... તો એ રાગદ્વેષ એ દુઃખરૂપ દશા, કર્મ ભાવકકે અનુસાર હોતી થી. અપના ઈતના આશ્રય કમ થા, સૂક્ષ્મ વાત છે ભગવાન, માર્ગ કોઈ સૂક્ષ્મ છે. એ અપના ચૈતન્ય સ્વભાવકા આશ્રયસે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન તો હુઆ. પણ વિષય ઔર વિશેષ આશ્રયસે રાગદ્વેષકા પરિણામ થા ભાવ્ય, ઉસકો દબા દેના, ઉપશમ કરના. એ દૂસરા પ્રકારકી સ્તુતિ, દૂસરા પ્રકારકી નામ દૂસરા નંબરકી નહીં, નંબર તો ઉસકા ઊંચા છે. આહાહાહા !

આત્મા ! આહા ! મારા નાથ મોરે આંગણીએ પધાર્યા. પર્યાયમેં ભગવાન પધાર્યા.

सुमेरुमलज्ज ! आहाहा ! जिसकी प्रजामें प्रज्जवंत बादशाह पधार्या. आहाहा... औसा होने पर भी धर्मीको बादशाहका अनुभव हुआ, छतें पर्यायमें इज्ज कमजोरी से रागद्वेष, क्रोध, मान, माया, लोभ आदि भाव दुःखरूप भाव ज्ञानीको भी होता है. आहाहाहा ! अे अतीन्द्रिय आनंद भगवान उसका उग्र आश्रय लेकर अे उत्पन्न था उसको दबा दिया. (श्रोता:- उत्पन्न थयो अेने दबाव्यो के पछी) अे उत्पन्न थयानो अर्थ, उत्पन्न हतो पहेलो, त्यां उत्पन्न थया ही नहीं, उत्पन्न था, अे अहींया आत्माका आश्रय लिया तो उत्पन्न होने दिया ही नहीं. आहाहा ! क्या करे ? अरे वाणी भगवानकी कितना कहे. आहाहा ! अे दबा दियांनो अर्थ ? था पहेले पण वो था उसका तरङ्गका आश्रय परका लक्ष छोडकर, आहाहाहा ! धर्मी समकित्ती अनुभवी ज्ञानी आहाहा... अे पण (उसकोभी) परका आश्रयसे पर्यायमें रागद्वेष दुःख दशा उत्पन्न थी. आहाहा ! अे थवा पहेलां दूरसे हटाकर औसा आया के नहीं ? आहाहा ! भगवान आनंद प्रभु स्वरूप उसका, उग्र आश्रय लेकर वो राग उत्पन्न था भाव्यरूप, उसको उत्पन्न होने दिया नहीं, होने दिया नहीं उसको उपशम कइते है. आवी वातुं छे. अरेरे ! भाए तारा मार्ग कोए. (अयिंत्य !) आहाहाहा ! अे दूसरी स्तुति. पहेलेमें भावेन्द्रिय क्षयोपशमकी पर्याय राग और निमित्त पर, उसकी अेकताबुद्धि थी अे संकरदोष, मिथ्यात्व दोष था, अे संकरदोष स्वभावकी अेकाग्रतासे परकी भिन्नता करके मिथ्यात्वरूपी संकरदोषका नाश किया, औसे होने पर भी इज्ज अस्थिरताका संबंधरूपी संकरदोष है. आहाहा ! पंडितज्जने ठीक नहीं इज्ज ? आहाहा !

अे आत्मा(का) अनुभव हुआ ज्ञानी हुआ सम्यग्दृष्टि हुआ अरे मुनि हुआ भावद्विगी संत उसको भी भावककर्मके अनुसारे रागद्वेष क्रोध मानकी पर्याय दुःखरूप होती थी. समजमें आया ? उसने स्वभावका आश्रय लेकर पुरुषार्थकी तिप्रता क्षयमां जोएअे नहीं पण पहेले जे पुरुषार्थ था उससे उग्र पुरुषार्थ करके स्वभाव तरङ्ग गुकनेसे अे रागद्वेषकी दुःखकी पर्याय दब जाती है. अे दूसरा प्रकारकी स्तुति (है).

तीसरा प्रकारकी, भाव्यभावक भावका अभाव. आरे आवी वातुं छे. अे भावक जे कर्म जड अेने अनुसारे अपनी पर्याय जे भाव्यरूप विकार होती थी, औसा जे भाव उसका अभाव, आहाहा ! अे क्षीण थयुं. आहाहा ! अपना आत्मामें जो सम्यग्दर्शनका पुरुषार्थ था अे उपरांत स्थिरताका पुरुषार्थ था उपशमका, अे उपरांत उग्र पुरुषार्थसे, आहाहा... बहु वातुं आकरी भाए, अे कभी अनंतकाणमें किया नहीं, सूना नहीं. आहा ! तो अे समकित्तीको भी, ज्ञानीको भी, अरे मुनिको भी, भावअंतर जिसको प्रयुर स्वसंवेदन आनंदका वेदन है मुनिको, उसको भी इज्ज प्रमादभाव है. आहाहाहा... छहे गुणस्थाने महाप्रतका भाव, देवगुरु शास्त्रकी भक्तिकी श्रद्धा, भक्तिका भाव, अे आता है. पण है ये दुःखरूप. समजमें आया ? उसको अपना भगवान आनंदनो नाथ प्रभु. सख्यदानंद स्वभाव अनाकुण शांति रसनो भंडार प्रभु, उसका उग्र आश्रय लेकर भलीभांति पुरुषार्थ करके, आहाहाहा... अे भाव्यभावक भावका अभाव कर दिया, अे तीसरा प्रकारकी, तीसरा नंबरकी, पण गिया प्रकारकी 'स्तुति'. आरे आरे आवी वातुं हवे. समजमें आया ?

कोए अेम ज मानी ले के सम्यग्दर्शन ने अनुभव हुआ तो हवे उसको दुःखकी दशा है ही

નહીં, તો ઉસકો સમ્યગ્દર્શનકી ખબર નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહા... તો ઉસકો હજી આત્મા કયા ને દર્શન કયા, જ્ઞાન કયા ઉસકી ખબર નહીં બિલકુલ. આહાહા ! અપની પર્યાયમેં જબલગ શ્રેણીકા પુરુષાર્થ ન હો ક્ષપક શ્રેણીકા છેલ્લી આ બાત હૈ ને ? તબલગ પર્યાયમેં ભાવ્ય નામ ભાવક કર્મકે અનુસાર અપની પુરુષાર્થકી કમજોરીસે જો ભાવ્ય નામ રાગદ્વેષરૂપી દુઃખ દશા ઉત્પન્ન હોતી થી, આહાહાહા... ઉસકો અતીન્દ્રિય આનંદકા નાથમેં ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરકે વિશેષ જુકનેસે એ રાગકી દુઃખકી પર્યાયકા ક્ષય હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાતું છે બાપુ ! અરે માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે ભાઈ. એ કોઈ પંડિતાઈસે સમજમેં આતે હૈ એસી ચીજ નહીં, શાસ્ત્રકા ભણતરસે ભી આ વાત સમજમેં નહીં આવે. આહાહા !

એ કહેગા સ્તુતિમેં, સ્તુતિનો એવો અર્થ કર્યો છે ભાઈ, આ શ્લોક આવશે ને ૨૭ “ચિત્સ્તુત્યૈવસૈવ” ત્રીજા પદમાં છે એમાં અર્થ કર્યો છે અર્થકારે એ આવશે હવે પછી, કે ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથકા કથન કરના, સ્મરણ કરના ઓર ઉસકા અનુભવ કરના એ ઉસકી સ્તુતિ હૈ. સમજમેં આયા ? ત્રણ બોલ લીધા છે. કથન, સ્મરણ, અનુભવ. આહાહા... આ ચિત્સ્તુતિ શબ્દ હૈ ને એના અર્થમાં ભાઈ કળશ ટીકાકાર રાજમલ્લ પંડિત. આહાહા ! ત્રીજાનો છેલ્લો એ સત્યાવીસમાં ત્રીજા પદનો છેલ્લો બોલ, ત્રીજી લીટીનો “ચિત્સ્તુ ત્યૈવ સૈવ ભવેત” છે ને ? આ તો એકએક શબ્દની કિંમત હૈ ને ? આ તો મંત્ર હૈ પ્રભુ. આહાહા ! હૈ આ કોઈ વાર્તા કથા નહીં હૈ આ તો ભગવત્ સ્વરૂપ, ભાગવત્ કથા હૈ, આહાહા ! નિયમસારમાં થા આખિર ગાથામાં. આહાહા !

એ આંહી કહતે હૈ કે પૂર્વે કથન અનુસાર ‘મોહ’ પદકો બદલકર, જૈસે મોહ શબ્દે પર તરફકી સમકિતીકો ભી જ્ઞાનીકો ભી અનુભવીયોંકો ભી પર તરફકા મોહ નામ સાવધાનપણા આતા થા, વીતરાગભાવ નહીં તો કમજોરીમેં પર તરફકા મોહ, મોહ શબ્દે મિથ્યાત્વ નહીં પણ અસ્થિરતાકા ભાવ મોહ વો દુઃખકા ભાવ આતા થા. ઉસકો સ્વભાવ સન્મુખકી ઉગ્રતાસે ક્ષય કર દિયા, તો એસા મોહ પદ જ્યાં લિયા થા, ત્યાં ‘રાગ’ લે લેના, હૈ ? આહાહા ! પહેલો બોલ, ભગવાન આત્મા વીતરાગ આનંદકંદ પ્રભુ અતીન્દ્રિય આનંદનો જિનબિમ્બ વીતરાગી આનંદકા ઉગ્ર આશ્રય લિયા તો રાગ ઉત્પન્ન હોતા નહીં તો ઉસકો નાશ કિયા એસા કહનેમેં આતા હૈ ! આહાહાહા ! આવી વાતું. સમજમેં આયા ?

રાગદ્વેષ સમકિતી જ્ઞાની ધર્માત્મા અનુભવી ઉસકો ભી દ્વેષકા અંશ તો આતા હૈ. આહાહા... ઓર દ્વેષકા વેદન ભી હૈ, પણ હવે વિશેષ જ્ઞાયક સ્વભાવ તરફ વિશેષ જુકનેસે એ દ્વેષકા વેદનકા નાશ કર દેતે હૈ. આહાહા ! આવી વાતું હવે. બાપુ ભગવાન અંદર ત્રિલોકનાથ ચૈતન્ય પ્રભુ પરમેશ્વર બિરાજતે હૈ પરમેશ્વર હૈ યે. આહાહા ! એ પ્રભુ તરફકા પુરુષાર્થ એ અપને પાનેકા પુરુષાર્થ હૈ. એ પ્રભુ તરફકા વિશેષ પુરુષાર્થ, વિશેષ આનંદકી પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ, એ ક્ષય કહે છે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાત આકરી પડે એટલે લોકો બીજે રસ્તે ચડી ગયા. વ્રત કરવા, અપવાસ કરવા, આ કરવું, તે કરવું. (શ્રોતા:- ગુરુ કહે એમ કરે છે.) ગુરુને ભાન ન મળે અને ગુરુ કહે. બાલયંદજી ? માથે કહા એસા માના વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ભગવાન એ તો અપવાસ હૈ, યે અપવાસ નામ રાગકા મંદભાવ હૈ એ આત્મામેં અપ, વાસ માઠા વાસ

હૈ, એ ઉપવાસ નહીં, ઉપવાસ નહીં, ઉપવાસ ઈસકો કહતે હૈ ભગવાન આનંદકા નાથ ઉપ નામ સમીપમે જઈને અંદર ઠરના વસના. માલચંદજી ! આનું નામ ઉપવાસ. બાકી તો લાંઘણ હૈ. (શ્રોતા:- ગુરુ ઉસકો લંઘન કહેતે હૈ) લંઘન હૈ, કષાય હૈ વિષય હૈ “આહારો ત્યાગો ત વિજયતે”.

એમાં રાગ અને વિષય વાસનાકા ત્યાગ, અને આનંદકી ઉત્પત્તિ વિશેષ, ઉસકો ઉપવાસ કહેતે હૈ. “શેષમ લંઘનમ વિદુ” બાકીકો લંઘન કહતે હૈ. આહાહાહા ! ભગવાન ત્રણ લોકનો નાથ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, એની સિદ્ધ પર્યાયથી પણ અનંતા અનંતા શક્તિનો સાગર ભગવાન પડયા હૈ. આહાહા ! એની સમીપમાં જઈને ઉસમાં વસના, વિશ્રામ લેના, ઉસકા નામ તપ અને ઉપવાસ કહતે હૈ. સમજમે આયા ? સુવર્ણ જેમ ગેરૂ લગાનેસે ગેરૂ હોતા હૈ ને ગેરૂ, સુવર્ણ શોભિત ઓપિત હોતા હૈ, એસે ભગવાન આત્મા પૂર્ણાનંદના નાથ ઉસકી સન્મુખ અંદર હોકર ઉગ્ર આનંદકી દશા પ્રગટ કરના ઉસકા નામ તપ અને ઉસકા નામ સંવર અને નિર્જરા કહતે હૈ. આહાહા ! સમજમે આયા ?

(શ્રોતા:- આસવકા નિરોધ તો ભેદજ્ઞાનસે હોતા હૈ નૈ ?) એ ભેદજ્ઞાન કહા ને, રાગસે ભિન્ન હોકર અપના અનુભવ હુઆ તો એ પહેલા પ્રકારકા ભેદજ્ઞાન, પીછે અસ્થિરતાકા જો રાગ હૈ ઉસકો જુદા પાડકે સ્થિર હોના એ દૂસરા પ્રકારકા ભેદજ્ઞાન. સમજમે આયા ? (શ્રોતા:- એસા સ્પષ્ટ વિવેચન કભી સૂના હી નહીં) નહીં સૂના હૈ, બાત એસી હૈ ભગવાન. અરે શું કહે ? પ્રભુના વિરહ પડયા અને ભરતક્ષેત્ર સાધારણ હળવો મારગ અંદર. આહાહા ! કુંદકુંદઆચાર્યકો તો વિરહ થા વો તો ગયે. આહાહા... અંદર ગયે ને ભગવાન પાસે ભી ગયે. આહાહા ! આંહી કહતે હૈ કે વર્તમાન ભગવાન પાસે જાનેકી તો યોગ્યતા નહીં, પણ અંદર જાનેકી લાયકાત તો હૈ તેરી નાથ.

આહાહા ! અંતર્મુખ ભગવાન બિરાજતે હૈ અંતરમે, એ પર્યાયકો અંતર્મુખ કરના, સન્મુખ કરના, સત્ સત્ સત્ પ્રભુ ઉસકી સન્મુખ કરના. આહા... અને રાગ અને નિમિત્તકી પર્યાયસે વિમુખ કરના, આહાહા... એ વર્તમાન પંચમકાળમે ભી હો સકતા હૈ. સમજમે આયા ? આવો માર્ગ, લોકોએ કંઈક કંઈક કરીને, વિંખી નાખ્યો. સત્ય માર્ગને પણ અસત્ય ઠરાવવા માંડયા. આહાહા... (શ્રોતા:- બળવાનનો તો વિરોધ થાય જ) થાય એ વસ્તુ છે. (શ્રોતા:- વિરોધ ન થાય તો બળવાન ન કહેવાય) એમાં એના આત્માની અંદર વિરોધતા થાય છે, એનું એને દુઃખ છે, પણ એની એને ખબર નથી. એ તત્વનો વિરોધ, સત્યનો વિરોધ કરે એને પોતાની પર્યાયમાં દુઃખ થાય છે, અને એના ફળ તરીકે નિગોદ આદિના દુઃખમાં જશે પ્રભુ. એવા જીવનો તિરસ્કાર કેમ કરાય ? એના પ્રત્યે દ્વેષ કેમ કરાય ? આહાહાહા ! આહાહાહા ! ઉલટી પર્યાયસે એના પરિણામમાં ભાઈ કુદરતના નિયમમાં તો આહાહા... ‘નિગોદમ ગચ્છઈ’ ભગવાન તો એમ કહતે હૈ કુંદકુંદઆચાર્ય, વસ્ત્રકા એક ટુકડા રખકર હમ મુનિ હૈ એસે માને, મનાવે, માનતાને અનુમોદે ‘નિગોદમ ગચ્છઈ’ એ નિગોદમાં પ્રભુ એક શ્વાસમાં અદાર ભવ એ કિતના દુઃખ હશે ભાઈ ? એણે કોઈ દિ’ વિચારમાં લિયા નહીં. જ્ઞાન ઉપર એ વાતને લિયા નહીં. આહાહા ! વિપરીત માન્યતાકા ફળ, નિગોદ કહતે હૈ પ્રભુ તો, આહાહાહા... અને અવિપરીત દૈષ્ટિકા ફળ

મોક્ષ કહતે છે. બિચમ્ને ગતિ મિલે શુભાશુભભાવસે એ દૂસરી ચીજ. આહાહાહા ! મારગ બહુ આકરો ભાઈ. આહાહા... એ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, ક્રોધકી પર્યાય ભી ઉત્પન્ન હોતી છે સમકિતીકો, મુનિકો ભી હોં થોડા, આહાહા... જ્ઞાનીકો અનુભવીયોંકો, આહાહા... પૂર્ણ વીતરાગભાવ નહીં ત્યાં જરી ક્રોધકા ભાવ, જૂઠ્ઠી પ્રરૂપણા કરતે છે ઉસકો સમજાતે છે અરે આ નહીં ભાઈ, તો એ ભી એસા એક વિકલ્પ દ્વેષ છે, એસા ભાવ આતા છે, ઉસકો સ્વભાવકી ઉગ્રતાકા આશ્રય લેકર નાશ કર દેના. આહાહાહા !

‘માન’ માન ભી આતા છે થોડા સમકિતીકો, અનુભવીકો, બાહુબલી અને ભરત બેય જ્ઞાની સમકિતી અનુભવી હતા લડાઈમાં ચડયા, આહાહાહા.. છે અનુભવી સમકિતી પણ એ દ્વેષકા અંશ આયા એ દુઃખરૂપ આયા, આહાહાહા ! સમકિતીકો ભી દુઃખકા અનુભવ આતા છે. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- આવા મહાપુરુષો કેમ લડયા) લડયા ! આયા ચારિત્ર દોષ એસા કોઈ છે, અંદરમ્ને ભાન છે કે આ દોષ છે, અને ઉસસે તો મેરી ચીજ ભિન્ન છે.

છે, પણ મૈં દોષકા પરિણમનમ્ને આ ગયા હું. (શ્રોતા:- મહાપુરુષો લડે તો બીજાનું શું) એવું કાંઈ હોય મહાપુરુષ, આ તો એસા દેષ્ટાંત દિયા કે એસા એકાવતારી એ ભવમ્ને મોક્ષ જાનેવાલા છે દોનોં, ભગવાને કહા કે આ દોનોં ચરમશરીરી છે ઔર સમકિતી આત્મજ્ઞાની હુઆ અને દો ભાઈ સહોદર એને પિતાજીએ રાજયકા ભાગ તો પાડ દિયા થા, પિછે ભરત ચકવતી જયારે ઉસકો જબ તાબે લેને ગયે તો બાહુબલીએ કહા, ભગવાને તો દો ભાગ કર દિયા છે અબ તુમ લેને કો કયોં આયા ? જુઓ આ સમકિતી અનુભવી જ્ઞાની, આહાહા... રાગ છે ને ક્રોધમાન ઈતના માન છે માન જરી એ આતે છે ને બાહુબલીજી ધ્યાનમ્ને થે. વેલડી વીંટાઈ ગઈ. પણ જરી એસા માન રહ્યા કે આ જમીન ભરતકી છે એસા જરી માન રહી ગયા. શ્વેતાંબરમ્ને એમ કહતે છે કે ઉસકી બહેનો આઈ ત્યાં બાહુબલી ખડે થે ને ધ્યાનમ્ને અને માનમ્ને થા થોડા, મુનિ છે ભાવલિંગી સંત છે, અનુભવી છેજે ગુણસ્થાને આત્મજ્ઞાની ઉપરાંત શાંતિ, પણ ઉસકો ભી જરી માનકા અંશ રહ ગયા. આહાહા...

તો બહેનો એમ કહે છે. “વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો” એ ગજ એટલે હાથી, માનના હાથી આ બધી સજ્જાય બહોત દેખી થી. હમને તો દુકાન પર સજ્જાયમાળા ચાર આતી છે ને એકેક સજ્જાયમાળામાં બસો અઢીસો શ્લોક આવે એક સજ્જાયમ્ને પાંચ- દસ પંદર કડી આતી છે, સબ દેખા થા દુકાન પર અઢાર ઓગણીસ વીસ વરસની ઉંમરે સીત્તેર વર્ષ પહેલાંની વાત છે, તો ઉસમ્ને આ આતે છે. હમ તો પહેલે શ્વેતામ્બર થે ને, અને એ વાંચ્યા, તો ઉસમ્ને એ આયા થા “વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો રે” મુનિ છે આત્મજ્ઞાની અનુભવી પણ જરી - સંજવલનનો માન રહી ગયો ખટક અંદર “ગજ થકી કેવળ ન હોય રે, વિરા મોરા ગજ થકી ઊતરો” આપણે એમ આવે છે કે એ ધ્યાનમ્ને છે એમાં આપણે પરમાગમ મંદિરમ્ને છે, ભરત આતે છે, ભરત નમન કરતે છે અને જ્યાં આમ દેખ્યા, ઓહોહો ! ભરતકો તો કાંઈ છે નહીં, જ્યાં ભરત નમન કરતા થા ત્યાં ઉસકા માન ગળ ગયા. આહાહાહા ! ઔર એકદમ ક્ષપક ક્ષેણી ચડકર કેવળજ્ઞાન. આ ક્ષીણમોહ. આહાહાહા !

(આ ક્ષીણમોહ દૈષ્ટિ) - ભગવાને સારા પાણીસે તળાવ ભરા હો ઔર બહાર નિકાલના

हो तो जरी छतना करे पाणीका धोध निकलते, आहाहा... अेम भगवान आनंदनो नाथ प्रभु, केवणज्ञाननो कंद, अेमां ज्यां अेकाग्र हुआ, अेटला मानका अंश था, उससे हटकर, अंदरमें गये केवणज्ञान (हो गया). आहाहा... जणहण ज्योति यैतन्य पर्यायमें, भगवान पर्यायमें पूर्णपणे आ गया. आहाहाहा ! आपणे दिगम्बरमें अैसा है. भरत नमन करते है आम देभते है अेने अेम थाय के आ भरतको कंठक दुःभ हुआ होगा के मेने अनादर किया. यक मार्यु 'तुं ने, आहाहा... भरते यक मार्यु 'तुं पण अे यक पाछुं इर्युं के यरमशरीरी अने सहुकुटुंभीने कोछ यक मार नहीं सके. आहाहाहा ! कहो समकित्तीको भाछको यक मारनेका भाव आया राग. अे समकित्ती है ज्ञानी अनुभवी, छतांय अे दुःभका अनुभव हुआ ज्ञानीको भी, आहाहाहा ! अे अपना स्वभावमें जते है, तणमां भगवान महाभिराजे प्रभु, ओ दृष्टिका विषयमें तो आ गया था, हवे अंदर स्थिरतामें गये अंदर, आहाहा... तो मानका नाश हो गया. आवी वात छे भाछ.

हवे, अने "माया" थोडा कपट भी होता है समकित्तीको भी, आहाहा... अनुभवीको ज्ञानीको भी, थोडा कपट तो है कपट कहो के दुःभ कहो. कषाय है ने ? कष अेटले संसार अने आय अेटले दुःभनो लाभ. आहाहाहा ! माया, लोभ छय्छा होती है ने वृत्तिमें अनुभव होने पर भी सम्यग्दर्शन होने पर भी अनुभवीको रागकी छय्छा लोभकी छय्छा होती है, छसको स्वभावका, निर्ग्रथ स्वभाव जो भगवान आत्मा उसका आश्रय लेकर, आहा ! लोभको नाश कर देना. अे तीसरा प्रकारकी ङिंयी स्तुति है. अरे आवुं हवे ज्यां याद रहे आमां ? आहा ! 'कर्म' आठ कर्म इच्छ समकित्तीको भी आठ कर्म है कि नहीं ? हैं ? निमित्तपणे कर्म है और अे तरङ्का गुकावसे जरी कमजोरीसे विकार भी होता है, कर्मसे नहीं कर्म तरङ्का गुकावसे, अे अपना तरङ्का गुकाव करके अे गुकावका नाश कर देना. आहाहाहा ! समजमें आया ?

'नोकर्म' मन वयन ने जाया, देवगुरु शास्त्र अे भधा नोकर्म है. आहाहा ! अनुभवी, समकित्तीको भी, नोकर्मका संबंधमें जते तो अे भाव्य विकार दशा होती है, दुःभ होता है, अे अपना स्वभावको अनुसरण करके दुःभकी उत्पत्ति नहीं होना दुःभका नाश करना अे आत्माकी त्रीजा प्रकारकी स्तुति है. आवी स्तुति. आ तो भगवानने आम कहे हे भगवान शिवपंथ अमने देजो रे, शिवमारग. भगवान कहे शिवमारग तेरी पास है. मेरे पास तेरा मार्ग नहीं. आहाहाहा ! आता है विकल्प ज्ञानी को भी समकित्तीको भी अनुभवियोंको भी भगवानकी भक्तिका राग आता है पण है दुःभ. आहाहाहा ! समजमें आया ? तो क्युं आता है ? के कमजोरीसे आता है, पण जन्ते है के आ दुःभ है मेरी आनंदकी यीजसे विपरीत है. आहाहाहा ! आवो धर्म.

—अेम "मन वयन ने जाया" मन वयन ने जाया तरङ्गनो जरी संबंध है, बिलकुल संबंध छुट गया होय तो सिद्ध हो जाये. आहाहाहा ! मन वयन जाया जे जड है उसका इच्छ संबंध अभी थोडा है, अे स्वभावका अनुसरण करके छतना संबंध तोड देना, नाश कर देना, अे तीसरी स्तुति है. आहाहाहा !

"श्रोत छन्द्रिय" उसका भी संबंध है अभी श्रवण करनेका छतना संबंध है, छतना दोष है अभी. आहाहाहा ! अे अंतरना भगवानना भावेन्द्रियसे रहित द्रव्येन्द्रियसे रहित, पर

ઈન્દ્રિયસે રહિત પર એટલે દેવગુરુશાસ્ત્ર ને કુટુંબ પરિવાર એસા ભગવાનકા, ભગવાન સ્વરૂપમે જાકર ઉસકા તિક્ષ્ણ ચૈતન્ય સ્વભાવકા અવલંબન લેકર, ઉસકા નાશ કરના, દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. માલચંદ્રજી... ૭૭ વર્ષમાં ન્યાં ક્યાંય સાંભળ્યું ન હોય. છે નહીંને ત્યાં ? આકરું કામ બાપા, બહુ કામ ભાઈ.

અનુભવ હોવે પીછે ભી દુઃખ હોતા હૈ, એમ કહતે હૈ દુઃખ ન હો તો આનંદ પૂરણ હોના ચાહીએ. આહાહાહા ! સમકિતી જ્ઞાની અનુભવી જાણતે હૈ કે મેરી પર્યાયમે દુઃખ હૈ, મેં દુઃખ વેદતા હું અને એ દુઃખકા ભોકતા મૈં હું. આહાહાહા ! પણ અપના આનંદકા ઉચ્ચ ભોકતા હોકર, એ દુઃખકા ભોકતાકા નાશ કર દેતે હૈ, સમજમે આયા ? હવે આવી વાતું હોય છે, ઘરેથી બૈરા સાંભળવા ન આવે ને પૂછે તે, શું કહેતા 'તા કોણ જાણે આમ કહેતા 'તા, તમે એ તો સાંભળો તો ખબર પડે. આવો મારગ પ્રભુ શું કરીએ, અલૌકિક વાતું બાપા. આહાહા ! લોકોત્તર ! આ આવશે અહીંયા શરીર ને આત્મા એક એ તો લોકમારગસે કહેનેમે આતા હૈ. આ શ્લોક આવે છે ને પછી એ લૌકિકસે કહેનેમે આતા હૈ. એ આવશે પછી.

અહીંયા તો પાંચ ઈન્દ્રિય શ્રોત્ર, ચક્ષુ હવે 'ચક્ષુ', ચક્ષુ ઈન્દ્રિયના સંબંધમાં પણ જ્યાં સુધી હૈ ઈતના એ ભાવ્ય દોષ હૈ. આહાહાહા... ઓ દોષકો દુઃખકો ભગવાનકા દર્શન કરનેમે ચક્ષુ ઈન્દ્રિયકા નિમિત્ત હૈ ને બીચમે ? ઈતના સંબંધ હુઆ ને રાગ આયા તો દુઃખ હૈ, "રાગ આગ દાહ દહે સદા, તાર્તે સમામૃત સેવીએ" આહાહા... અંતર આનંદકા નાથ સમભાવી અમૃત પડા હૈ, આહાહાહા... પાણીમેં ડુબકી મારકે જેમ સ્નાન કરતે હૈ, આહાહા ! એમ આનંદકા નાથમેં અંદર ડુબકી મારતે હૈ. આહાહા ! ડુબકી કહતે હૈ ન ? (શ્રોતા:- ડુબકી) હિંદી-હિંદી અમારે ઉમરાળામેં, ઉમરાળા જનમ ગામ હૈ ને ? નદી મોટી હૈ, કાળુભાર બડી તો એક કુવા થા નદીમેં, હમ તો બાળક થે છોટી ઉંમર દસબાર વર્ષ દેખનેકો જાતે થે, તો જુવાન આદમી પડતે થે અંદર, ઊભો કોશીઓ કહતે હૈ ઉસકો, જેમ કોશ હોય ને લોઢાની, એમ પાણીમેં સીધા પડતે થે અંદર, પાણીમેં, કુવામેં ઔર જાકર નીચેસે તળિયાસે વેળુ, વેળુ, વેળુ લેકર હજી બહાર નીકળી ન શકે પણ હાથ બહાર કાઢે કે જુઓ મૈં તળિયાસે રેતી લે આયા. કુવામાં તળે જઈને હાથ ઊંચો કરે દેખા હૈ સબ નજરે હોં અત્યારે દેખાય છે.

એમ અહીંયા ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય દરિયો આનંદનો નાથ સાગર એના તળમાં જઈને આનંદકી દશાકા નમુના બહાર લાના. આવી વાતું છે.

એ "ઘ્રાણ" ઘ્રાણ ઈન્દ્રિયકા સંબંધ હૈ ને ઈતના જરી, તદ્દન અણીન્દ્રિય ન હો તબલગ ઘ્રાણ ઈન્દ્રિયકા સંબંધ હૈ ઈતના ભાવ્ય દોષ ઉત્પન્ન હોતા હૈ વો અપના સ્વભાવકે અનુસાર કરકે નાશ કરના.

એમ "રસન" આહાહા ! એ રસનમાં દૃષ્ટાંત દિયા થા. નહીં પરસો ? આહાહા !

ભગવાન ત્રણ લોકના નાથ તીર્થંકરદેવ સંસારમેં જબતક હૈ, શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ છ ખંડ, છન્નું હજાર સ્ત્રી, યા છન્નું કરોડ પાયદળ, અડતાલીસ હજાર નગર, બોંતેર હજાર... અડતાલીસ હજાર પાટણ. અને ખોરાક ઉસકા બત્રીસ કવળકા એક કવળ - અબજોની કિંમત. જિસકા એક કવળ છન્નું કરોડ પાયદળ પચાવી ન શકે. એ સમકિતી જ્ઞાની ક્ષાયિક સમકિતી

તીન જ્ઞાનકા ધણી, મતિ શ્રુત અવધિ એ ખાનેકા ભાવ આતા હૈ, ભાવ હૈ એ દુઃખ હે રાગ હૈ, સમજમેં આયા ? તીર્યંકરકો, આહાહા... દુનિયાને તો એમ લાગે આવું હોય, ભાઈ સૂન તો સહી પણ એ પુણ્યવંત પ્રાણી હૈ, એકલી હિરાની ભસ્મુ, પન્નાની ભસ્મુ, પન્ના આતા હૈ ને પન્ના લીલા આપણે પુનમચંદજી હૈ ને એક પન્ના સાફ કરનેકા એક મહીનાકા (છ હજાર) એક મુસલમાન હો એસા તો બહોત એ પન્નાકી ભસ્મ કરતે હૈ. આંહી તો હજી વધારે ખીર ખવાઈ જાય તો પચે નહીં, મેસુબ મેસુબ એક સેર ચણાકા લોટ ચાર શેર ઘી મૈસુબ હોતા હૈ ન. (શ્રોતા:- મેસુબ પાક) એક ટુકડા પાશેર દોઢ પાશેરકા પચે નહીં. આહાહા ! એ આ બત્રીસ ક્વળ, આહાહાહા... વિકલ્પ આતે હૈ. આહાહા... સમકિતી ક્ષાયિક સમકિતી તીર્યંકર ભગવાનકો ભી ઈતના દુઃખ હૈ. આહાહાહા ! અનુભવીકો ભી દુઃખ હૈ. આહાહા ! (શ્રોતા:- એનો અભાવ થાય ક્યારે) એ અંદરમાં સ્વભાવનું સાધન થઈને જાય ત્યારે વો તો ચલતી હૈ બાત. અણઆહારીપદ પ્રગટ હુઆ અંદર, તબ આહાર લેનેકા વિકલ્પ નાશ હો ગયા. ભગવાનકો પીછે આહાર નહીં, કેવળીકો આહાર નહીં. સમજમેં આયા ? શ્વેતાંબરમેં કહેતે હૈ આહાર લેતે હૈ, સબ જૂઠ બાત હૈ. સર્વજ પરમાત્મા જ્યાં આત્મા અણઆહારી સ્વરૂપ હૈ એસી અણઆહારી દશા પ્રગટ હો ગઈ, આહાર નહીં, પાણી નહીં, દવા નહીં, ઓસડ નહીં, રોગ નહીં શરીરમેં, આહાહા... પણ જબલગ (પૂર્ણ) વીતરાગતા ને અણઆહારી પદ પ્રગટ નહીં થા તબલગ મુનિપદમેં ભી ભગવાન તીર્યંકરકો ભી મુનિપદમેં આહારકી વૃત્તિ ઉઠતી થી, આહાહા ! એ દુઃખ થા, આહાહા ! તો ઉસકો જીતતે હૈ, ઉસકો અપના સ્વભાવકા આશ્રય કરકે નાશ કર દેતે હૈ. આવી વાત છે. ઈસ પદોંકો રખકર સોળ સૂત્રોંકા વ્યાખ્યાન કરના. અમૃતચંદ્રાચાર્યનો આટલો શબ્દ છે. અને ઈસ પ્રકાર ઉપદેશસે અન્ય ભી વિચાર લેના અને જયસેન આચાર્યની ટીકામાં, ઈસસે અસંખ્ય વિભાવકા વિચાર કરના, અસંખ્ય પ્રકારકા, વિભાવ સંસ્કૃતમાં છે સમકિતીકો ભી અનુભવીયોંકો ભી, અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવરૂપી દુઃખદશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ, આહાહાહા... તો ઉસકો સ્વભાવકા આશ્રય લેકર, ઉસકા નાશ કરના એસા વ્યાખ્યાન કરના. આહા !

ભાવાર્થ:- સાધુ અહીંયા સાધુકી બાત પહેલે લિયા હૈ જિન જિતેન્દ્રિય લિયા ને છહે ગુણસ્થાને સાધુ પહેલે અપને બળસે-અપને બળસે ઉપશમ ભાવકે દ્વારા સમકિત દર્શન હૈ જ્ઞાન હૈ ચારિત્ર ભી હૈ પણ હજી અસ્થિરતાકા ભાવ હૈ, મુનિકો ભી પ્રમાદભાવ જો પંચ મહાવ્રતકા વિકલ્પ જો હૈ એ ભી જગપંથ સંસારપંથ ઉદયપંથ હૈ, ઉદયભાવ હૈ દુઃખરૂપ ભાવ હૈ. આહાહા ! ઉસકો અપને બળસે ઉપશમ ભાવકે દ્વારા મોહકો જીતકર દાબકર ફિર જબ અપની મહાસામર્થ્યકે બળસે મોહકો સત્તામેંસે નષ્ટ કરકે, આહાહાહા ! મહાસામર્થ્ય પુરુષાર્થની ઉગ્રતા (સે) અંદરમેં જાતે. આહાહા... સત્તામેંસે રાગઆદિ આ જે સોળ પદ કલા કે અસંખ્ય પ્રકારકા વિભાવ, ઉસકો સત્તામેંસે નષ્ટ કરકે, જ્ઞાન સ્વરૂપ પરમાત્માકો પ્રાપ્ત હોતે હૈ. ભગવાન એકીલા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ. ઝળહળજ્યોતિ કેવળજ્ઞાન ભગવાન પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા ! અરિહંત દશા, નમો અરિહંતાણં કહે છે. આહાહા ! જેને અરિ નામ રાગ અને દ્વેષરૂપી વેરી અરિહંતા નમો અરિહંતાણં જેણે અરિને હણ્યા. (શ્રોતા:- અરિહંતના ધર્મમાં વળી હણવાનું આવે). પરને ક્યાં હણવું છે ન્યાં ? એ તો ઉપદેશના વાક્ય હૈ, હણના ભી નહીં ખરેખર તો સ્વભાવ સન્મુખ જાતે હૈ તો(રાગ દ્વેષ)

ઉત્પન્ન નહીં હોતે તો હણ્યા એસા કહનેમેં આતા હૈ. આવી વાતું છે. આને હણવું તો તો હજી દૈષ્ટિ પર્યાય પર રહી છે. આવો મારગ બહુ બાપુ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, ઉસકા મોક્ષકા પંથ અલૌકિક હૈ, ક્યાંય દૂનિયા સાથે મેળ હો સકે નહી. આહાહા.

લ્યો અબ આ નિશ્ચય વહેવારરૂપ સ્તુતિના અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે-

શ્લોક - ૨૭

(શાર્દૂલવિક્રીડિત)

एकत्वं व्यवहारतो न तु पुनः कायात्मनोर्निश्चयान्नः स्तोत्रं व्यवहारतोऽस्ति वपुषः स्तुत्या न तत्तत्त्वतः ।
स्तोत्रं निश्चयतश्चितो भवति चित्स्तुत्यैव सैवं भवेन्नान्तस्तीर्थकरस्तवोत्तरबलादेकत्वमात्माङ्गयोः ॥ २७ ॥

શ્લોકાર્થ:- [કાયાત્મનોઃ વ્યવહારતઃ એકત્વં] શરીરને અને આત્માને વ્યવહારનયથી એકપણું છે [તુ પુનઃ] પણ [નિશ્ચયાત્ ન] નિશ્ચયનયથી એકપણું નથી; [વપુષઃ સ્તુત્યા નુઃ સ્તોત્રં વ્યવહારતઃ અસ્તિ] માટે શરીરના સ્તવનથી આત્માપુરુષનું સ્તવન વ્યવહારનયથી થયું કહેવાય છે, અને [તત્ત્વતઃ તત્ ન] નિશ્ચયનયથી નહિ; [નિશ્ચયતઃ] નિશ્ચયથી તો [ચિત્સ્તુત્યા એવ] ચૈતન્યના સ્તવનથી જ [ચિતઃ સ્તોત્રં ભવતિ] ચૈતન્યનું સ્તવન થાય છે. [સા એવં ભવેત્] તે ચૈતન્યનું સ્તવન અહીં જિતેન્દ્રિય, જિતમોહ, ક્ષીણમોહ-એમ (ઉપર) કહ્યું તેમ છે. [અતઃ તીર્થકરસ્તવોત્તરબલાત્] અજ્ઞાનીએ તીર્થકરના સ્તવનનો જે પ્રશ્ન કર્યો હતો તેનો આમ નયવિભાગથી ઉત્તર દીધો; તે ઉત્તરના બળથી એમ સિદ્ધ થયું કે [આત્મ-અંગ્ગયોઃ એકત્વં ન] આત્માને અને શરીરને એકપણું નિશ્ચયથી નથી. ૨૭.

एकत्वं व्यवहारतो न तु पुनः कायात्मनोर्निश्चयान्नः स्तोत्रं व्यवहारतोऽस्ति वपुषः स्तुत्या न तत्तत्त्वतः ।
स्तोत्रं निश्चयतश्चितो भवति चित्स्तुत्यैव सैवं भवेन्नान्तस्तीर्थकरस्तवोत्तरबलादेकत्वमात्माङ्गयोः ॥ २७ ॥

આહા ! “કાયાત્મનો વ્યવહારતઃ એકત્વં” ભગવાન આત્મા અને શરીર બેને વહેવાર નામ લોક શબ્દસે લૌકિક, દ્રવ્યસંગ્રહમાં આવ્યું તું ને ભાઈ ! દ્રવ્ય સંગ્રહમાં, વ્યવહારનય એટલે લૌકિક એ જ આણે નાખ્યું છે અહીંયા. વ્યવહાર એટલે લૌકિક કથન. પ્રભુ દ્રવ્યસંગ્રહમાં નાખ્યું છે માળે.

શરીર અને ભગવાન પ્રભુ ભિન્ન અંદર અરૂપી આનંદધન અને આ શરીર માટી પિંડ ધૂળ, દો કો વ્યવહારનયસે એકત્વ કથનમાત્રસે હૈ. લોક રૂઢીસે કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં

આયા ? કિન્તુ નિશ્ચયનયસે નહીં, યથાર્થ સ્વભાવકી દૃષ્ટિસે એ બે એક નહીં તદ્દન ભિન્ન. રાગ અને આત્મા ભિન્ન હૈ તો દેહકી તો કયા બાત કરના. સમજમેં આયા ? “વપુષઃ સ્તુત્યા નુઃ સ્તોત્રં વ્યવહારતઃ અસ્તિ” વપુ માટે શરીરના સ્તવનથી આત્મા પુરુષનું સ્તવન વ્યવહારનયથી થયું કહેવાય છે એ તો કથનમાત્ર હૈ વસ્તુ સ્થિતિ ઐસી હૈ નહીં. “તત્પતઃ તત્ ન” નિશ્ચયસે નહીં. “તત્પથી તે નહીં” શરીર ને આત્માની સ્તુતિ એક એ તત્પસે એક નહીં. કથનમાત્રસે વ્યવહારસે કહેનેમેં આતા હૈ. આ ગામ મેરા, શરીર મેરા, રાજકોટ મેરા એ તો કથનમાત્ર હૈ. કયાં રાજકોટ તારું છે ? આહા ! એમ શરીર અને આત્મા એક હૈ એ તો કથનમાત્ર છે. વ્યવહાર લૌકિક રૂઢિકા કથન હૈ. “તત્પતઃ તત્ ન” નિશ્ચયનયસે તે નહીં. નિશ્ચયસે તો “ચિત્સ્તુત્યા એવ” ચૈતન્યના સ્તવનસે હી આ અર્થમાં રાજમલ્લે લીધું છે ભાઈ ચૈતન્યના સ્તવનમાં વારંવાર કહના કે ભગવાન પૂર્ણાનંદ શુદ્ધાત્મા ચૈતન્ય હૈ ઐસા કહના ઐસા સ્મરણ કરના ઈસકા અનુભવ કરના એ સ્તુતિ, ત્રણ બોલ લીધા છે. આહાહા ! ચૈતન્યકા સ્વામી, આ સમજે ચિત્સ્તુત્યા સ્તવનના ત્રણ ભેદ કહ્યાને- વિશેષ આયેગા (શ્રોતાઃ- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)